

Guia en gestió energètica a la llar per a professionals que treballin amb el col·lectiu migrant



Emigra: Energia migrant pel clima

Guia en gestió energètica a la llar per a professionals que treballin amb el col·lectiu migrant

Autoria:

Laia Tarradas Mascarreras, *Associació Ecoserveis*

Revisat per:

Nona Galvany Gómez, *Associació Ecoserveis*

Marco Massetti, *Fundació Ficat*

Beatriz Felipa Pérez, *CICrA Justícia Ambiental*

Jaume Pujolràs Pomés, *CICrA Justícia Ambiental*

Karolyna Núñez Grez, *La Tregua*

Data de publicació:

Desembre 2023.

Agraïments:

Les entitats que formem part del projecte "Emigra: Energia migrant pel Clima" volem donar les gràcies a totes les persones que han contribuït i donat suport a les activitats, especialment a les persones que van participar tant en els qüestionaris, com als tallers i a la gravació de les càpsules. També estem molt agraïdes amb les companyes de la cooperativa La Tregua i de Mirada Colibrí per la seva col·laboració.

Disseny i maquetació:

Maryann Estrada, *Mirada Colibrí*

Cofinançat per:





ÍNDEX

Resum	3
1. Introducció	4
1.1. Objectius	5
1.2. El Pla Clima a Barcelona	5
1.3. Per què parlem d'energia	6
1.4. La vulnerabilitat energètica i les persones en situació d'acollida	7
1.5. Les migracions ambientals	8
2. Guia en gestió energètica a la llar	9
2.1. Primer taller: La ciutat i l'habitatge	9
2.1.1. Materials utilitzats	14
2.2. Aprenentatges i consells sobre el taller, la ciutat i l'habitatge	16
2.2.1. Anàlisi de la ciutat de Barcelona i propostes de millora	16
2.2.2. Consells per al confort tèrmic	18
2.3. Segon taller: Gestió i eficiència energètica a la llar	20

2.3.1. Materials utilitzats	22
2.4. Aprenentatges i consells del taller en gestió i eficiència energètica a la llar	23
3. Infografies	26
4. Reflexions finals: què hem après i recomanacions	28
4.1. Dinamització d'espais interculturals	29
4.2. Recomanacions per a l'assessorament energètic	29
4.3. Recomanacions pels obstacles que afecten la participació activa de les persones en situació d'acollida	30
Bibliografia	31



Resum

El projecte "EMigra, Energia Migrant pel Clima" (EMigra, d'ara endavant), busca contribuir al canvi cultural per a la transformació ecosocial afavorint espais de participació i d'intercanvi cultural en els quals el col·lectiu migrant en situació d'acollida a Barcelona expressi i doni a conèixer les seves experiències i coneixements.

En un context d'emergència climàtica és important entendre les complexitats de la nova realitat que vivim i, per tant, és el moment de qüestionar obertament necessitats, pràctiques i hàbits quotidians. EMigra vol involucrar al col·lectiu migrant com a visió clara de contribució en aquest procés.

Tot i ser un dels col·lectius més vulnerabilitzats per l'emergència climàtica, les persones migrades queden excloses dels debats d'actuació davant la crisi ecosocial, on la diversitat d'idees i pràctiques són ignorades. No tenen espai en la transició energètica impulsada pel Nord Global i per tant es perd la riquesa d'idees i pràctiques transformadores que podrien brotar del diàleg intercultural.

El present document en format guia, és resultat d'un procés de co-creació, basat en tallers participatius, **dirigit a professionals, entitats i administració pública que treballin amb el col·lectiu migrant**. La guia és un recull de les qüestions teòriques relacionades amb la gestió energètica abordades durant les sessions d'intercanvi d'experiències entre les persones migrades a Barcelona i dels aprenentatges recollits, amb l'objectiu d'oferir consells per millorar el confort tèrmic a nivell de ciutat, de l'habitatge i de les pròpies persones.

La guia s'estructura en quatre apartats: (1) introducció, on es presenta EMigra, el consorci, el Pla Clima i dos introduccions breus al sistema energètic i a les migracions ambientals; (2) la guia, estructurada en metodologies de treball i les dues sessions participatives de co-creació; (3) un recull de consells i hàbits i, (4) reflexions finals.

1. Introducció

EMigra busca contribuir al canvi cultural per a la transformació ecosocial afavorint espais de **participació** i d'**intercanvi cultural** en els quals el col·lectiu migrant en situació d'acollida a Barcelona expressi i doni a conèixer les seves experiències i coneixements amb el doble fi de (1) **visibilitzar els factors climàtics i ambientals que indueixen moviments de població** i (2) **millorar les pràctiques de gestió energètica de les llars**.

És important qüestionar i redefinir moltes veritats, necessitats, pràctiques i hàbits quotidians, inadequats en temps d'**emergència climàtica**. La diversitat cultural del **col·lectiu migrant pot oferir una contribució decisiva en aquest procés**, del qual fins ara ha estat exclòs. En aquest sentit, el sistema d'acollida de Barcelona juga un paper fonamental. Per tal de contribuir en aquest procés, EMigra es centra en el sistema d'acollida, articulant la feina al voltant de tallers que combinen (auto)formació i la investigació participativa. Es tracta d'obrir espais de participació on intervien tant persones en situació d'acollida com professionals de l'acollida. **L'objectiu és impulsar un aprenentatge mutu que s'alimenti de diversitat cultural**.

El debat es vertebrava al voltant de **l'energia**, un vector determinant a l'hora d'estructurar el món en el que vivim, des del clima, l'explotació de recursos, els conflictes, les migracions... fins al funcionament de les nostres llars. En el projecte es planteja la necessitat de desenvolupar aprenentatge en dos nivells: **de la consciència a l'acció**. Per un costat, és essencial reconèixer els grans reptes eco socials (on l'energia i el clima tenen un pes determinant) i com afecten al col·lectiu migrant, ja que només així les i els participants poden ser plenament conscients, **reconèixer-se, posicionar-se i actuar**. Per altra banda, per actuar és necessari identificar i **valorar sabers i pràctiques** quotidianes en àmbits com la gestió energètica de la llar, perquè compartir vivències diverses ajuda a **replantejar models i veritats** sovint poc qüestionats. EMigra basa el seu mètode d'intervenció en aquest plantejament i aprenentatge mutu.

EMigra promou l'escolta i el diàleg amb el col·lectiu migrant, el qual està en primera línia de la crisi social i ecològica que afecta el nostre planeta i que, paradoxalment, és exclòs del debat de transició energètica. En aquesta línia, el projecte proposa **espais d'intercanvi intercultural** en què persones en situació d'acollida a Barcelona puguin participar en debatre sobre els grans reptes dels vincles entre extracció i ús de recursos amb els impactes que tenen sobre els territoris i el clima, les migracions forçades, així com propostes d'acció lligades al nostre entorn directe, com són l'accés i l'ús de l'energia.

Abordar totes aquestes qüestions requereix d'un equip interdisciplinari. En aquest sentit, tres entitats i una quarta col·laboradora han estat les encarregades de desenvolupar el projecte EMigra. Les quatre entitats estan especialitzades en les següents àrees:

- La **Fundació Ficat** treballa en l'acollida de les persones migrades, oferint acompanyament jurídic i promovent la inserció sociolaboral. Gestiona pisos d'acollida on les persones transiten mentre es preparen per viure autònomament.
- La **Cooperativa CICrA Justícia Ambiental** es dedica a la formació, investigació i assessorament jurídic des de l'enfoc de la justícia ambiental. Un dels seus temes d'actuació és la mobilitat humana relacionada amb la degradació ambiental i el canvi climàtic, així com el drets energètics.
- L'**Associació Ecoserveis** és una entitat sense ànim de lucre que pren com a valors acostar la cultura energètica al conjunt de la ciutadania i vetllar per afavorir un model de transició energètica just que no deixi a ningú enrere.

- La **Cooperativa LaTregua, Art i Transformació social** és una iniciativa de l'economia social i solidària, impulsada majoritàriament per a persones migrades, que desenvolupa una labor socioeducativa, antiracista, descolonial i transfeminista per a la transformació social. Utilitza les metodologies del Sud Global i diferents disciplines artístiques com a eines per l'assessorament de projectes, acompanyament d'equips, col·lectius, entitats i investigació.

1.1 Objectius

Els objectius principals d'aquesta guia són:



Visibilitzar la importància de la crisi ambiental global com a inductora de moviments forçats de població que arriben a la ciutat de Barcelona.



Impulsar la co-creació, revisió i difusió de millores en les pràctiques i hàbits per a una gestió energètica responsable.



Millorar el coneixement i apoderament de les persones tècniques de l'àmbit de l'acollida i de les persones migrants sol·licitants d'asil sobre la crisi climàtica i altres formes de degradació ambiental.



Posar en valor el potencial de transformació ecosocial del col·lectiu migrant.

1.2 El Pla Clima a Barcelona

El Pla Clima és l'estratègia executiva de l'Ajuntament de Barcelona per a la reducció dels consums energètics i de les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle (GEH) de les seves infraestructures i la seva activitat, i per incrementar-ne la resiliència enfront de l'impacte de la crisi climàtica.

Les ciutats són les principals consumidores d'energia, el que les converteix alhora en les principals emissores de GEH. Per aquest motiu, les ciutats, com ara Barcelona, tenen una gran responsabilitat a l'hora de contribuir a la mitigació d'aquestes emissions, afavorint l'ús d'energies d'origen renovable i fomentant l'estalvi i l'eficiència energètica en tots els sectors.¹

La crisi climàtica afecta la salut i la qualitat de vida, però no afecta tothom de la mateixa manera. Per això, el Pla Clima no pot respondre als efectes que se'n derivin sobre la ciutat i la seva ciutadania d'una forma homogènia. Les mesures impulsades han de **prioritzar els col·lectius més vulnerables a la crisi climàtica**.

La ciutat de Barcelona acull a moltes persones migrades. Segons l'informe sobre la integració de persones immigrades a Catalunya hi ha un dèficit considerable d'integració, tant a nivell afectiu (de valor i pertinença) com a nivell social (igualtat d'oportunitats).²

EMigra busca contribuir en la millora de la ciutat de Barcelona des d'una perspectiva holística, integrant els principis de la sostenibilitat dins dels límits d'un planeta habitable i vetllant per no deixar a ningú enrere.

1. Agència d'Energia de Barcelona. (2017). *Balanc d'energia i emissions de gasos amb efecte hivernacle de Barcelona*. Ajuntament de Barcelona. Disponible a https://www.energia.barcelona/sites/default/files/documents/balanc_energia_2020-portatil1320.pdf

2. Brugué, Q., González, S., Gusi, J., Sol, A. (2013). *Informe sobre la integració de les persones immigrades a Catalunya*. Generalitat de Catalunya, Departament de Benestar Social i Família. Disponible a <https://acciosocial.org/wp-content/uploads/2015/07/Informe-integracio-persones-immigrades-Catalunya.pdf>

1.3 Per què parlem d'energia

El model energètic actual, centralitzat i en mans de poques empreses, és la causa de l'11% del total d'emissions emeses a Catalunya, degut a la crema de combustibles fòssils i a la creixent demanda energètica dels diferents sectors.³

La transició energètica és un procés de canvi progressiu per substituir l'energia d'origen fòssil per energia renovable i local, però també de canvi en les maneres de produir, distribuir, gestionar i consumir l'energia.⁴

Més de la meitat de la població mundial viu en ciutats, les quals consumeixen gran part del subministrament energètic mundial i per tant són responsables de gairebé el 70% de les emissions de GEH, que absorbeixen la radiació i provoquen l'escalfament del planeta. Paradoxalment, són les més afectades a aquest augment de temperatura, degut a la concentració d'infraestructures, la seva organització, la falta d'espais verds i les activitats humanes. Canviant la forma en què planifiquem, construïm, gestionem i subministrem energia a les ciutats es pot obtenir grans beneficis en la reducció d'aquests gasos. Les ciutats ben dissenyades, respectuoses i connectades amb l'entorn són necessàries per una transició energètica efectiva.⁵

Existeix una relació directe entre el confort tèrmic que pateix una ciutat i els seus habitatges. Els edificis són grans consumidors d'energia i, conseqüentment, emissors de GEH. De fet, segons la Directiva 2023/955/UE⁶ relativa a l'eficiència energètica, els edificis representen el 40% del consum d'energia final a Europa. Per tant, és important reduir el consum energètic dels habitatges.

L'energia és un recurs essencial per a la vida quotidiana, sense ella no podem cuinar, escalfar-nos, dutxar-nos amb aigua calenta o realitzar altres tasques essencials. Però disposar de subministraments energètics com l'electricitat o el gas té un cost i aquest és cada cop més elevat. Els preus de l'energia han augmentat considerablement els últims anys. A més a més, a la factura no només paguem l'energia que utilitzem sinó que també s'hi repercuteixen els costos del sistema energètic o els marges comercials i els impostos associats.⁷

3. Emissions de GEH a Catalunya, Període 1990-2021. (s.d.) Generalitat de Catalunya. Disponible a <https://create.piktochart.com/output/7f32e98b7522-emissions-cat-2021-v2023>

4. *Transició energètica*. (s.d.). AMB. Disponible a <https://www.amb.cat/s/web/ecologia/sostenibilitat/transicio-energetica.html>

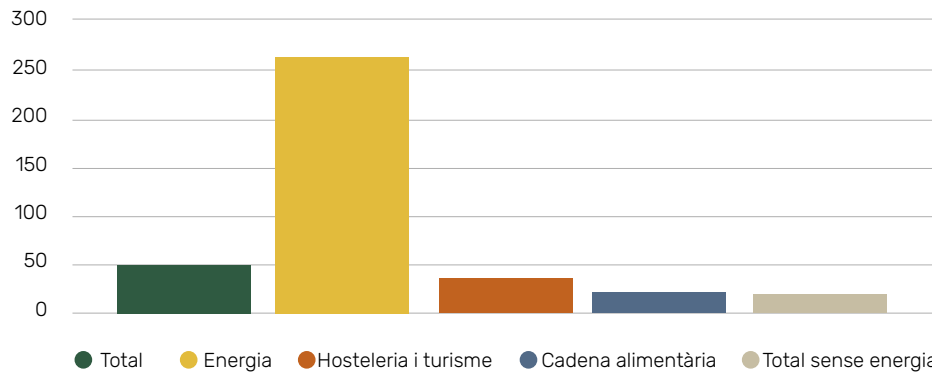
5. Nacions Unides. (2019). Les ciutats, causa i solució del canvi climàtic. Canvi Climàtic i Medi Ambient. Disponible a <https://news.un.org/es/story/2019/09/1462322>

6. Directiva (UE) 2023/... del Parlament Europeu y del Consejo, relativa a la eficiencia energética y por la que se modifica el Reglamento (UE) 2023/955. (2023). Disponible a <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/PE-15-2023-INIT/es/pdf>

7. Ecoserveis. (2021). *Guia pràctica per a la identificació i gestió de la pobresa energètica*. Projecte Assist. Disponible a <https://ecoserveis.net/wp-content/uploads/2021/10/Maqueta-ASSIST-2021-VERSI0%CC%81N-PANTALLA.pdf>

Augment del marge empresarial 1t2023/4t2019

(variació percentual 1t2023/4t2019, mitjana anual 4 últims trimestres)



Gràfic 1: Augment del marge empresarial, segons Gabinet Económico de la Confederación Sindical de Comisiones Obreras

Segons el *Gabinete Económico de la Confederación Sindical de Comisiones Obreras*, amb dades del *Observatorio de Márgenes Empresariales*, el marge de **benefici** de les empreses energètiques ha crescut un **262%**, molt per sobre del 18% de la resta d'empreses espanyoles (comparant 2023 amb 2019)⁸, a costa de la precarietat creixent de les llars.

Si a aquests increments dels preus de l'energia hi sumem la baixa qualitat de l'edificació i els baixos ingressos de les famílies, no és d'estranyar que s'hagi de parlar de **pobresa energètica, una causa de pobresa que no para d'augmentar deixant cada vegada a més famílies vivint en situació de vulnerabilitat**.

1.4 La vulnerabilitat energètica i les persones en situació d'acollida

El col·lectiu migrant a Barcelona queda especialment desprotegit davant el risc de la vulnerabilitat energètica on, fins i tot, l'accés a l'habitatge és un repte. Des de la Fundació FICAT, s'ha dut a terme formacions per persones migrades en pisos d'acollida a Barcelona sobre benestar i estalvi energètic en el marc del projecte Llar Món⁹, on s'ha identificat en alguns pisos consums energètics molt elevats lligats a l'estat deficient dels pisos i/o a la seva gestió. **Aquesta tendència no es pot explicar simplement per mals hàbits de consum, si no que depèn d'un conjunt de factors més complex, entre d'altres:**

- Intervenien en la gestió d'aquests pisos treballadors socials i persones acollides amb diferents rols i responsabilitats, i sovint tampoc tenen les eines, informació i capacitat de decisió per a una bona gestió energètica.
- El cost de les despeses energètiques dels pisos d'acollida els assumeix el sistema d'acollida.
- Convivències entre varies persones de diferents orígens, amb punts de vista, necessitats, hàbits, i horaris diferents.
- Temporalitat dins els pisos d'acollida (6 mesos – dos anys).

8. Aumento del margen empresarial 1t2023/4t2019. (2023). Xarxa per la sobirania energètica (Xse). Disponible a <https://create.piktochart.com/output/7f32e98b7522-emissions-cat-2021-v2023>

9. Llar Món és un projecte de FICAT començat a l'any 2020 i amb el suport de l'Ajuntament de Barcelona.

- Manca informació i preparació de les persones acollides davant dels elevats preus de l'electricitat a Barcelona – sovint del tot diferents en comparació amb el país d'origen¹⁰.
- Necessitat d'adaptació al nou context social i climàtic.
- Necessitats més urgents respecte a l'estalvi energètic, com la regularització i la cerca de feina.
- La pressió del model consumista sobre les persones migrades, i del nivell de consum com factor de discriminació¹¹.

També s'han detectat casos de bones pràctiques amb hàbits de consum conscients i responsables, la qual cosa confirma la **necessitat d'escoltar i aprendre** dels sabers i experiències de les persones migrades i donar espai dins del sistema d'acollida al seu potencial transformador que es posa molt poc en valor a la nostra societat.

A més, s'ha identificat persones acollides amb interès i/o coneixements en l'àmbit de la gestió i l'eficiència energètica que volen posar-les en valor, orientant les persones cap a recursos d'inserció sociolaboral (itineraris formatius, oportunitats laborals) com el SOC, Barcelona Activa, Les Cases d'Oficis, la Xarxa de l'Economia Social i Solidària, projectes agroecològics de la xarxa WWOOF.

Entenem que aquestes persones poden ser actors transformadors per la transició ecosocial.

1.5 Les migracions ambientals

La vulnerabilitat de les persones migrades va molt més allà de la pobresa energètica que pateixen a Barcelona. El model energètic basat en el cicle d'extracció de recursos, producció, crema i abocament de contaminants genera greus impactes en els territoris, especialment al Sud global, i amenaça la vida de les persones, incidint en els processos migratoris.

EMigra també busca sensibilitzar sobre els nexes entre migració i impactes ambientals i climàtics. Des de la cooperativa CICrA Justícia Ambiental i en el marc del projecte s'ha dut a terme una investigació, anomenada "Una aproximació al paper de la crisi climàtica, l'acaparament pesquer i l'extractivisme en la expulsió de persones d'origen africà que habiten Barcelona"¹² basada en un qüestionari, tallers i cerca bibliogràfica per analitzar el paper que juguen les causes ambientals en els moviments forçats de població de caràcter internacional de les persones migrades d'origen africà que viuen a Barcelona. Els principals objectius de la investigació han estat:

- Analitzar les principals característiques del context socioambiental del lloc d'origen de persones que han migrat i habiten a Barcelona.
- Comprendre la importància dels factors ambientals com a detonants de moviments de població internacionals, concretament cap a Barcelona.
- Identificar les situacions de vulnerabilitat diferenciades per gènere i diferents grups de població en relació amb les migracions i la degradació ambiental.

10. En alguns països productors de combustible fòssil, l'energia es extremadament barata pel consumidor final, com és el cas de Síria i Líbia entre d'altres.

11. Rifkin, J. (2022). *The Age of Resilience: Reimagining Existence on a Rewilding Earth*. St. Martin's Press, ISBN 9781250093547

12. Felipe, B., Puljoràs, J. (2023). *Una aproximació al paper de la crisi climàtica, l'acaparament pesquer i l'extractivisme en la expulsió de persones d'origen africà que habiten Barcelona*. Barcelona: CICrA Justícia Ambiental, Ficat i Ecoserveis.

Les principals causes identificades com a inductores de moviments migratoris han estat les sequeres, cada cop més freqüents i severes, l'acaparament pesquer i l'extractivisme¹³. En primera instància les pròpies persones participants als qüestionaris i tallers no van identificar-ho com a causes directes, al·ludint més a factors sociopolítics, però durant els tallers i al desgranar les causes i efectes dels factors ambientals sí que s'ha reconegut el seu impacte negatiu en l'habitabilitat dels seus territoris d'origen.

Podeu consultar l'estudi divulgatiu: https://www.cicra.coop/wp-content/uploads/2023/12/Emi-gra-Estudio-de-divulgacion-crisis-climatica_VF2.pdf

2. Guia en gestió energètica a la llar

La guia en gestió energètica a la llar vol servir com a **eina per a la millora de la gestió energètica** en els pisos d'acollida i les llars on aniran a viure les persones en situació d'acollida un cop acabin la seva estança.

En aquest sentit, la guia està dirigida a professionals, entitats i administració pública que treballin amb el col·lectiu migrant.

Els consells d'eficiència energètica i hàbits de consum que recull la guia inclouen, per un costat, pràctiques identificades per Ecoserveis que poden ajudar al col·lectiu migrant i, per l'altre costat, experiències que han compartit durant els tallers.

Per tal d'abordar les qüestions descrites a l'apartat 1.2. *Per què parlem d'energia*, i poder oferir espais participatius per a l'intercanvi de coneixements, s'ha estructurat la co-creació al voltant de l'energia com a fil conductor a través de tallers en dues temàtiques diferents:

- Primer taller: La ciutat i l'habitatge.
- Segon taller: Gestió i eficiència energètica a la llar.

Els Tallers: han estat espais formatius multidireccionals que afavoreixen l'intercanvi de sabers, on les persones en situació d'acollida comparteixen i incorporin mètodes per a la gestió energètica de la llar, a la vegada que les persones professionals d'acollida, participants actives durant les activitats, aprenen dels hàbits de les persones en situació d'acollida.

A continuació **es descriuen les estructures dels tallers, amb l'objectiu de poder ser replicades o utilitzades com a eines en la comunicació sobre la gestió energètica en els pisos d'acollida.**

13. Explotació de forma intensiva d'enormes volums de recursos naturals – tant renovables com no renovables – que, en la seva major part, són exportats sense processar als mercats globals (Portillo, 2014).

2.1. Primer taller: La ciutat i l'habitatge

El taller pren com a objectiu principal entendre com **el clima, la ciutat i l'habitatge tenen un efecte directe sobre el confort tèrmic de les persones**. La ciutat de Barcelona es veu clarament afectada per temperatures més extremes, el que genera necessitats energètiques més grans per climatitzar les llars.

El repte és gran, i per això el taller busca conèixer les relacions entre clima, ciutat i habitatge en diferents països, per compartir experiències i sabers, tot analitzant quines iniciatives podrien ser integrades a Barcelona.

Estructura del taller:



Conceptes clau: emergència climàtica, escalfament global, confort, hàbits de consum, ciutats eficients/deficients mediambientalment.



Requisits tècnics: Espai diàfan, equip de so per acompanyar.



Material: Paperògraf o pissarra, retoladors, cinta adhesiva, colors, llana o fill gruixut, làmines de cases i els seus materials de construcció.



Primera part. Benvinguda (15m)

Breu presentació de l'equip i del projecte. Introduir el fil conductor dels tallers, així com *què farem i com ho farem*, establint acords grupals.



Segona part. (30 min)

a. Establir confiança al grup i reconèixer els ritmes i necessitats

- **Dinàmiques de presentació:** noms i idiomes. Es demana que cadascú digui el seu nom i digui els idiomes que parla. El grup observa i escolta.

*La presència de persones migrades que parlen moltes llengües pot servir per compensar la **diversitat de poder i privilegis** entre treballadores socials i persones migrades.*

- **Jocs de confiança:** En rotllana, mirem a una companya i li diem el nostre nom, tot simbolitzant a través de gestos que li passem, com si fos una pilota. Es repeteix varies vegades, simbolitzant que els noms es mouen acompanyats d'energia. En aquest segon exercici, la dinamització pot anar-se transformant a mesura que es va transmetent, generant confiança, complicitat i somriures.

*Es comenta que el fil conductor dels 2 tallers serà **l'energia** i la importància que té a la vida, ja que tot funciona amb energia i tot és energia.*

- **Ocupem l'espai.** Es demana a les persones participants que es moguin per tot l'espai. A poc a poc, la persona dinamitzadora introdueix consignes com l'intercanvi de mirades, moments de pausa i observació, intentant posar atenció en l'energia que utilitzem en caminar, la respiració, etc. Es tracta

de parar atenció al moviment del cos i l'energia que desprenem amb les accions que indica la dinamitzadora.

b. Caracteritzar els habitatges

- **Activació:** fent al·lusió a la construcció ràpida i econòmica dels habitatges, jugarem a “construir” cases i fer de “llogaters i llogateres”. El joc es pot fer en tríos (2 persones ajunten en alt les seves mans i formen les cases, i l'altra persona es posiciona dins de l'espai que queda entre els braços), o es pot fer en duos (una persona és casa i l'altra més baix inquilí. Les dues modalitats es poden mesclar.

Hi ha d'haver una persona dinamitzant l'activitat que no sigui ni casa, ni inquilí/na. En veu alta, dirà alguna d'aquestes tres opcions: casa, inquilí/na o terratrèmol. Si al·ludeix a casa o inquilí/na, les persones que siguin casa o inquilí/na en aquell moment, hauran de canviar de posició, així la persona que estava fora dinamitzant ha d'intentar ubicar-se com a casa o com a inquilí/na. Si diu terratrèmol, tothom pot canviar de lloc/rol a la vegada.

La reflexió ha de conduir a pensar que la construcció d'habitatges energèticament eficients i en harmonia amb l'entorn ha d'estar ben planificada, per evitar habitatges caracteritzats com a energèticament ineficients, amb construccions ràpides i econòmiques, que alhora influencien en com s'organitza la ciutat com Barcelona, on s'ha donat un creixement ràpid que en termes energètics és deficient, o molt poc eficient.



Tercera part. (40 min)

a. Per què és important parlar dels usos energètics?

Es dona una breu base conceptual, per ubicar allò treballat prèviament, emmarcant 2 idees:

- L'energia a casa ens ha de proporcionar confort/benestar.
- Un bon ús de l'energia ens afavoreix a totes (es redueix el cost de la factura i les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle).

b. El que m'afecta a mi ens afecta a totes

Per visualitzar-ho, es teixeix una xarxa. Amb un cabdell de llana es va passant entre les persones participants, cada vegada que algú rep el cabdell ha de caracteritzar el seu país d'origen en termes de clima. Fem una segona volta per teixir una xarxa més forta expressant en cada torn, què vol dir per mi el concepte: “llar”?

- La xarxa ens permet evidenciar que els nostres actes afecten les altres persones, no només a qui tinc al meu costat (estirem d'un fil per veure com tota la xarxa és afectada pel moviment d'un). Hi ha una connexió que potser no veiem, però existeix, i demana responsabilitat i cura com a part d'aquest tot.

Aquesta dinàmica serveix per introduir el proper punt (c).

c. Emergència climàtica i hàbits de consum. Es dona una breu panoràmica sobre l'emergència climàtica i la necessitat de millorar els hàbits de consum per reduir els efectes de l'escalfament global del

planeta.

- Es col·loca un mapa satel·litari de Barcelona al centre, convidant a les persones participants a observar amb deteniment. Es pregunta què és el que poden apreciar a primera vista, i a poc a poc es va caracteritzant la ciutat.
 - Una vegada identificats diferents factors que afecten la realitat climàtica de la ciutat, busquem relacionar-ho amb com afecta la ciutat al nostre confort tèrmic. D'aquesta manera s'introdueix el benestar tèrmic en la dimensió de ciutat, habitatge i cos.
 - Clima de Barcelona
 - Organització urbanística (espais molt concentrats)
 - Pocs espais verds
 - Zones peatonals i elevat nombre de carretera
 - Es demana a les participants que de la pluja d'idees, es pugui fer un recull d'accions de millora a la ciutat.
 - S'identifica i descriu l'efecte illa de calor urbana, molt present a Barcelona: les ciutats tenen tendència a tenir temperatures més elevades que les zones menys urbanitzades. Els edificis i els carrers alteren les condicions de temperatura, radiació i humitat que fan que s'absorbeixi i emmagatzemi l'energia tèrmica.

Finalment, es comparteix que el confort a la llar depèn de 3 factors: **temperatura, humitat i corrents d'aire**, i que les nostres accions o estratègies normalment responen a la gestió d'aquests tres paràmetres. El benestar tèrmic es millora a diferents escales, com són: nivell ciutat, nivell habitatge.



Quarta Part. (30 min)

a. Narratives visuals. Sobre les taules s'estenen làmines amb habitatges construïts amb diferents materials, de forma que sigui fàcil la seva observació per tothom, fent al·lusió a un o més tipus de materials amb els que han estat construïdes.

- Cada participant escull 1 o dues làmines (o les que consideri necessàries), per caracteritzar els tipus de construcció al seu lloc d'origen, sigui per materials o formes, per entorn o el que li resulti familiar. La importància de l'exercici és ser un recurs per començar a observar els territoris amb aquesta visió. Es comparteixen en grup les làmines escollides i el per què, generant diàlegs i ressonàncies entre les persones participants.

Algunes preguntes per continuar amb la reflexió poden ser:

- Sents que en els vostres territoris hi va haver una planificació al moment de construir habitatges?

Això permet visibilitzar la importància de tenir els condicionants del clima i l'emplaçament de l'edifici.
- Creus que es té en compte factors com: l'orientació del sol, l'exposició al vent, l'exposició a pluges, el mar, tenir la muntanya a prop, etc.?

Això permet parlar de les orientacions apropiades a cada clima, l'efecte de mitigació del mar, rius o llacs sobre pics puntals de temperatura (tant de calor com de fred), etc. També evidencia la diversitat de climes i d'estratègies per assolir el confort; i permet caracteritzar les estratègies adequades pel clima de Barcelona, com privilegiar orientacions Sud i Nord, defensar-se de la humitat, etc.



Tancament. (10 min)

- En rotllana, agraïm al grup la seva participació i el compartir. Donem un torn de paraula breu per comentar com ens sentim i marxem (es pot fer acompanyat d'un gest, o d'una imatge corporal segons l'estat del grup).

Fem un petit exercici amb els moviments de les nostres mans per donar gràcies i dir-nos adéu.

2.1.1 Materials utilitzats

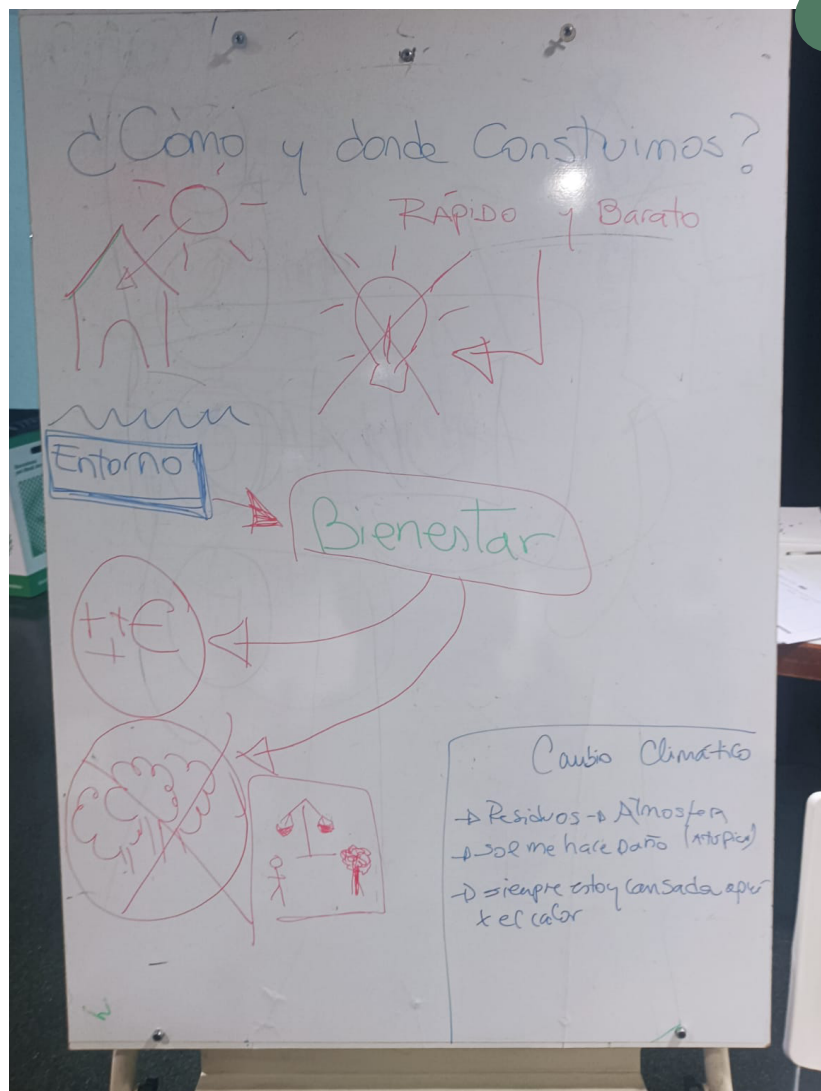


Figura 1: Pissarra per fer relatoria dels diàlegs

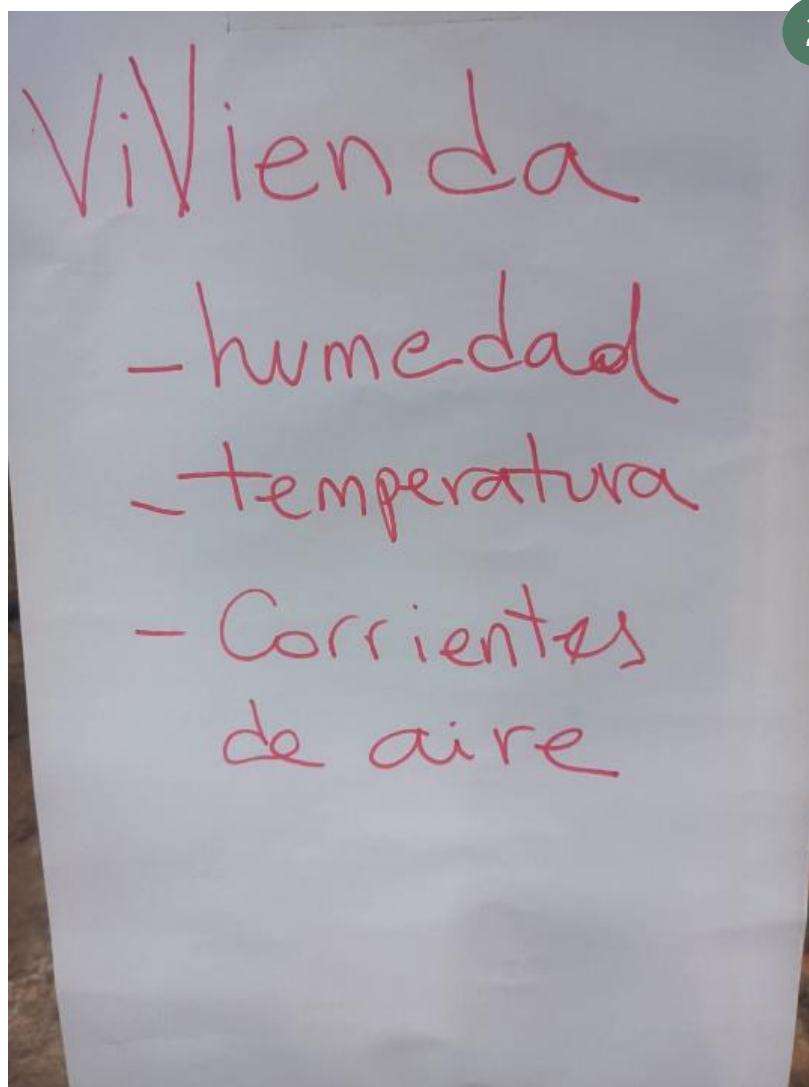


Figura 2: Paperògraf per guiar amb els paràmetres de l'activitat

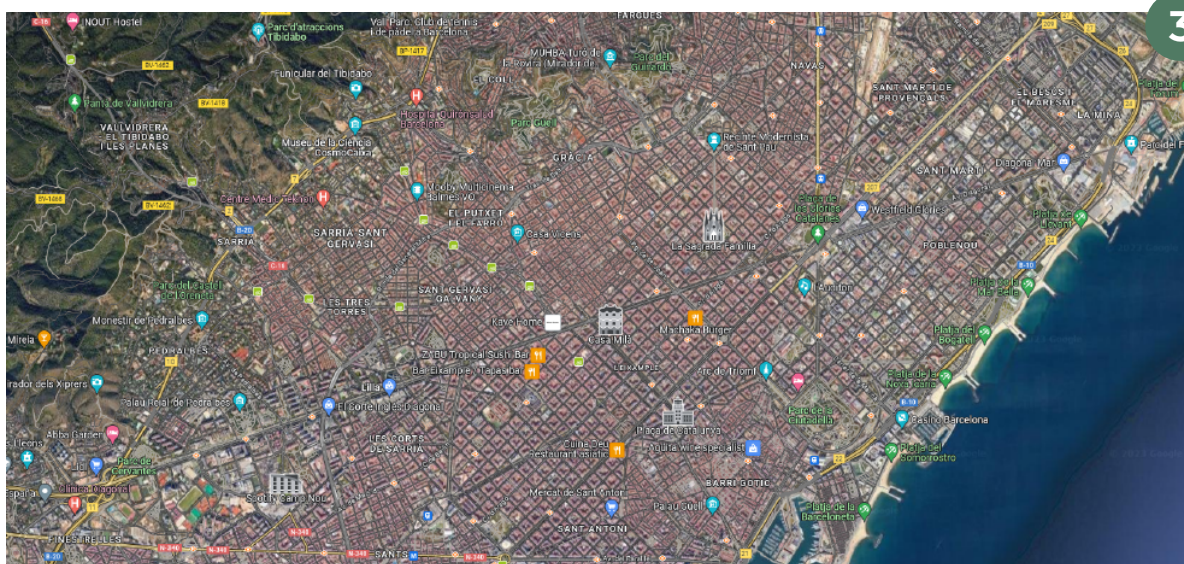


Figura 3: Mapa de Barcelona



Figura 4: Cabdell de llana o fil gruixut

5

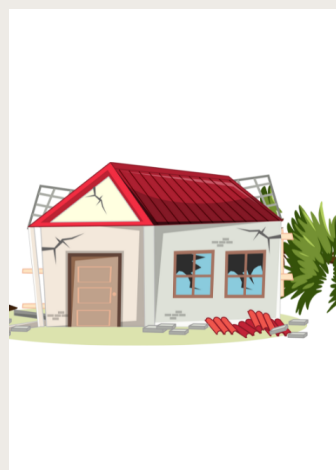
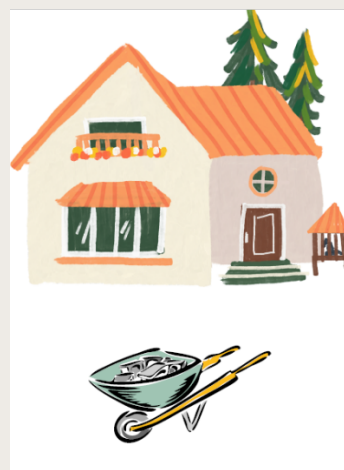
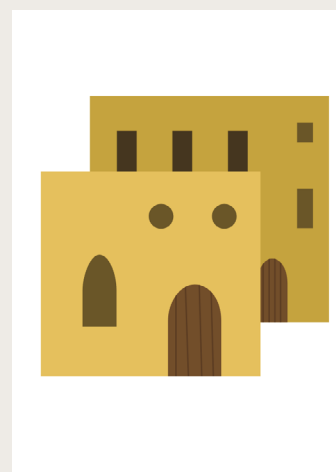
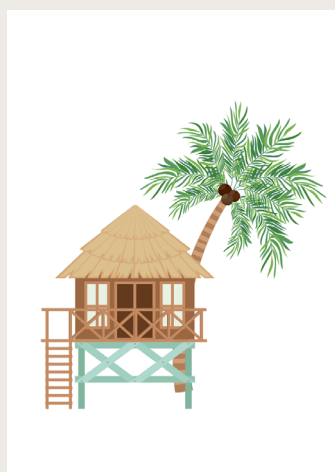
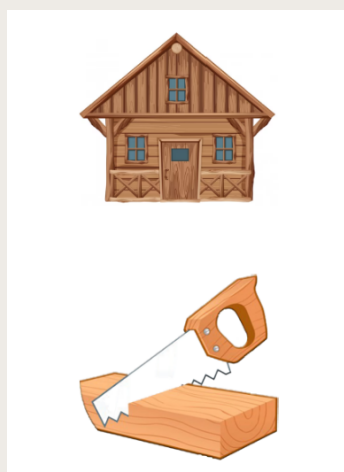




Figura 5: Làmines de tipologies de llars i materials de contrucció

2.2 Aprenentatges i consells sobre el taller la ciutat i l'habitatge

2.2.1 Anàlisi de la ciutat de Barcelona i propostes de millora

En el taller realitzat en el marc del projecte EMlgra, observant el mapa de Barcelona, s'ha recollit les següents idees:

- Ciutat molt col·lapsada, laberint d'edificis i carreteres per a transport motoritzat.
- Falta d'espais verds.
- Sensació de tancament, molta concentració i aire i ambient carregat.
- Poca eficiència i poca harmonia amb l'entorn natural.

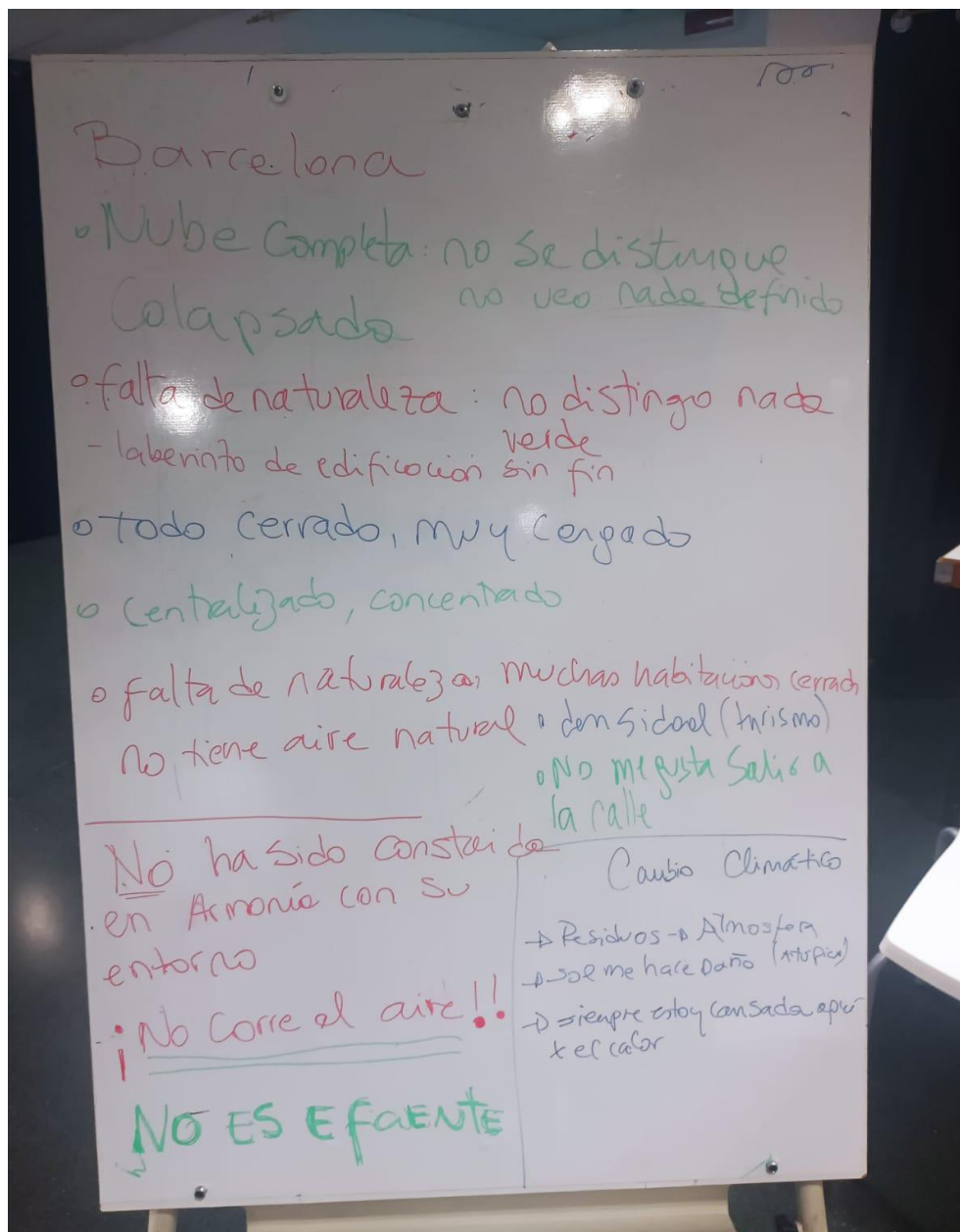


Figura 6: Idees sorgides durant la caracterització de Barcelona observant el mapa

Propostes de millora per Barcelona:

- Incrementar els espais verds.
- Afavorir espais oberts.
- Pacificar el trànsit limitant els carrers per a transport motoritzat i convertir-los en peatonals.
- Incrementar espais amb aigua potable, ombra i sistemes de vaporització.
- Potenciar l'ús de la bicicleta amb carrils bici segurs.

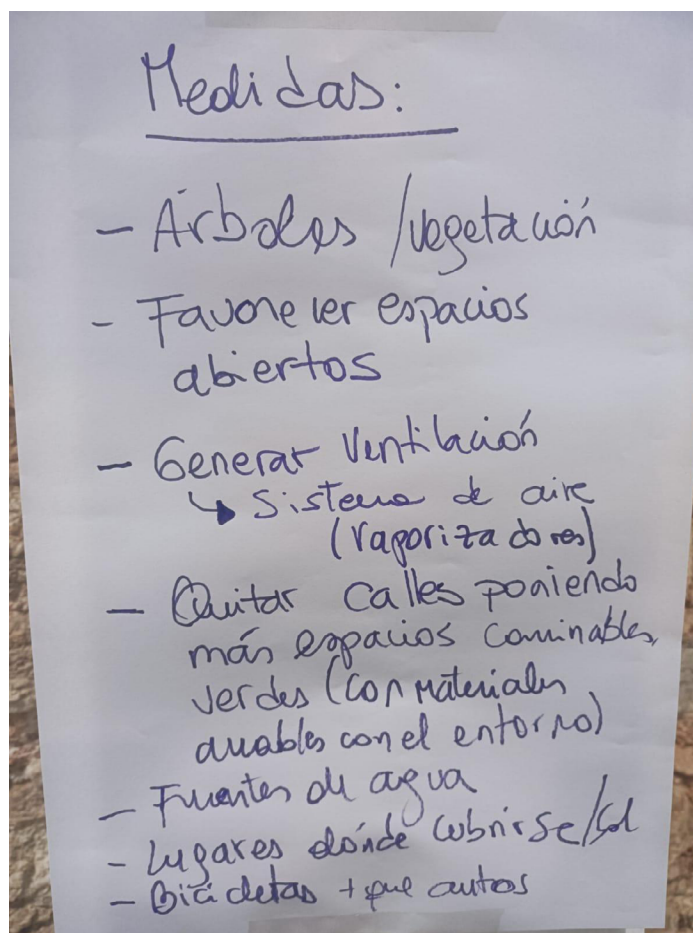


Figura 7: Propostes de millora

2.2.2 Consells per al confort tèrmic

Refugis climàtics

Els refugis climàtics¹⁴ són espais municipals que proporcionen confort tèrmic a la població. Poden ser interiors (climatitzats a temperatura de 27°C a l'estiu i 19°C a l'hivern) o exteriors (parcs i jardins amb elevada presència de verd urbà i fonts d'aigua).

Els espais interiors estan oberts tot l'any tant per fer front a la fred com a les onades de calor. Els exteriors, en canvi, s'activen del 15 de juny al 15 de setembre per combatre la calor.

A Barcelona hi ha una xarxa de refugis climàtics molt àmplia. Consulta quins queden més a prop de casa teva al següent enllaç: <https://www.barcelona.cat/barcelona-pel-clima/ca/barcelona-respon/accions-concretes/xarxa-de-refugis-climatic>

14. Reflexions sobre la terminologia de "Refugi Climàtic": Un dels debats més importants en relació amb la mobilitat humana i la seva relació amb els impactes de la crisi ambiental global està relacionat amb la denominació, definició i identificació de les persones que migren per aquests motius, en la mesura en què la seva concreció precisa l'aplicació d'un determinat marc normatiu. En aquest sentit, una de les denominacions que més debats ha generat, és la de "refugi climàtic", que ha estat durament criticada per no ser "jurídicament correcta" en l'actualitat (Felipe, 2019). Avui en dia, el tema de les denominacions continua generant controvèrsies i debats actius en aquest camp, tant des de l'acadèmia com des de les organitzacions de la societat civil, per això, per a les persones que es dediquen a la investigació i difusió d'aquestes realitats, l'ús de la terminologia "refugi climàtic" per assenyalar espais on resguardar-se de les condicions climàtiques extremes, ignorant el debat terminològic al respecte, s'ha considerat insensible, inapropiat i poc en línia a les complexes discussions globals entorn de les migracions climàtiques.

Tenen bona accessibilitat, àrees de descans amb cadires, aigua i són segurs. Estan senyalitzats amb aquest símbol:



Estratègies passives: són mesures que no requereixen d'un consum energètic (d'equips que fan servir electricitat, gas, etc.) per millorar el confort tèrmic de la casa.

Principals estratègies pel clima de Barcelona:

Protecció del sol a l'estiu i aprofitament a l'hivern

- A l'estiu és molt important bloquejar l'entrada directe de la radiació del sol a casa posant proteccions a l'exterior: voladissos, balcons, porxos, tendals, persianes, porticons, arbres, ... Són molt més efectives si es troben al exterior de la finestra.
- Vigilar amb les finestres orientades a l'est i especialment al oest (molt assolellades a l'estiu i poc a l'hivern).
- Al hivern s'aprofita al màxim l'entrada directe de la radiació en les hores de sol, especialment de les finestres orientades al sud.

Ventilació natural

- A l'estiu afavorir la ventilació de manera que es generi corrents d'aire: ventilació creuada, obrint finestres a façanes oposades.
- A l'estiu quan fa molta calor, ventilar durant la nit.
- A l'hivern, ventilar al mig dia per evitar perdre calor de l'interior de l'habitatge i no més de 10'-15' (suficient per renovar totalment l'aire d'una habitació abans que les parets es refredin).

2.3 Segon taller: Gestió i eficiència energètica a la llar

El taller pren com a objectiu principal entendre com els paràmetres de **temperatura, humitat i corrents d'aire influencien en el confort tèrmic de la llar**. Barcelona té un parc d'habitatges molt ineficient energèticament, on controlar aquests tres factors és un repte econòmic i ambiental per a les famílies. Durant la sessió s'ha donat diferents consells d'estalvi i confort i s'ha intercanviat les experiències i sabers de les persones participants per saber com assolixen el confort tèrmic de manera eficient als seus països d'origen.

Estructura del taller:



Conceptes clau: confort tèrmic, temperatura, humitat, corrents d'aire, eficiència energètica.



Requisits tècnics: Espai diàfan, equip de so per acompanyar.



Material: Paperògraf o pissarra, retoladors, cinta adhesiva, colors, focus de llum, ventilador, acumulador de fred, rivets, thermocover, led, temporitzador, regleta, termohigròmetre.



Primera part. Benvinguda (15m)

Breu presentació de l'equip i del projecte. Introduir el fil conductor dels tallers, així com **què farem i com ho farem**, establint acords grupals.



Segona part. (30 min)

L'energia és el nostre motor

- **Dinàmiques de presentació:** noms i idiomes. Es demana que cadascú digui el seu nom i comentis els idiomes que parla, el grup observa i escolta.
- **Jocs de presència:** En rotllana, mirem a un companya i li diem el nostre nom, tot simbolitzant a través de gestos que li passem, com si fos una pilota. Es repeteix varies vegades, simbolitzant que els noms es mouen acompanyats d'energia.
 - **Marionetes imaginàries:** fent parelles ens imaginem que tenim uns fils imaginaris que poden sortir de diferents parts del cos. Una persona primer a través d'aquest fil guiarà a l'altre poc a poc, fins a que sorgeix un diàleg a través d'aquesta connexió, tot estant d'alguna manera passiva, s'està generant moviment. Després d'una estona es canvia el rol i guia l'altra persona.
 - **Motors corporals:** cada persona es mou lliurement per l'espai. Introduïm la idea de "motor" com a part del cos que inicia i guia el moviment, pel qual la resta del cos segueix o es mou en funció d'això. La persona dinamitzadora es mou per l'espai acompanyant també amb moviments i canviant els motors, dient en veu alta diferents parts del cos per anar explorant.

Es comenta que l'energia és el nostre "motor", tot funciona amb energia, fins i tot el nostre cos.



Tercera part. (40 min)

Mesures passives i mesures actives

- **Pigalls:** en parelles, una persona amb contacte a través del braç, guiarà a l'altre amb els ulls tapats perquè pugui experimentar sensitivament la humitat, una corrent d'aire i una temperatura molt alta. La sala està preparada prèviament perquè cada element tingui el seu propi espai i les participants puguin desplaçar-se amb tranquil·litat. Després d'una estona, s'acompanya a la persona al lloc d'inici i es canvien els rols, així tothom pot experimentar les sensacions a la vegada que passem d'un rol actiu a un altre de passiu.

Per què és necessari abordar la gestió energètica a la llar? Per a millorar el confort, i per tant ser més eficients energèticament, es pot adoptar mesures passives i mesures actives.

Les mesures passives són aquelles que milloren el confort a la llar sense un consum energètic associat, sent més respectuoses amb el medi ambient i més econòmiques en termes de consum. Les mesures actives són les que apliquem per aconseguir el confort quan les passives no són suficients, com per exemple engegar la calefacció, sent més cares i menys respectuoses amb l'entorn.

- **La gestió energètica a la llar**

Es dona una breu base conceptual per ubicar allò treballat prèviament, recordant com podem aplicar diferents mesures d'eficiència energètica i hàbits de consum a la llar per tal de trobar un equilibri en el nostre confort en base a la temperatura, la humitat i les corrents d'aire de la casa.

Es dibuixen tres columnes a la pissarra amb els conceptes de "temperatura", "humitat" i "corrents d'aire", i s'explica quina influència tenen sobre els consums de la llar i el benestar a casa.

La temperatura

Assolir una temperatura de confort a casa és un repte en l'estalvi energètic tant a l'estiu com a l'hivern. És important mantenir la casa estanca i conèixer les diferents tecnologies que ens poden ajudar quan les mesures passives no siguin suficients.

La humitat

La humitat relativa que manté el confort a casa es troba entre el 40% i el 60%. Tenir la casa amb humitats fora d'aquest rang de manera constant pot tenir afectacions en la salut i manifestar-se en forma de fongs i humitats a les parets.

Les corrents d'aire

Les infiltracions no controlades poden ser un impediment per mantenir la temperatura desitjada a dins de casa i per tant s'han de controlar i assegurar que les habitacions queden estanques. En canvi, les corrents controlades, és a dir, ventilar, són molt importants per millorar la qualitat de l'aire i controlar la humitat relativa de casa, i a l'estiu per refrescar en el moments adequats.

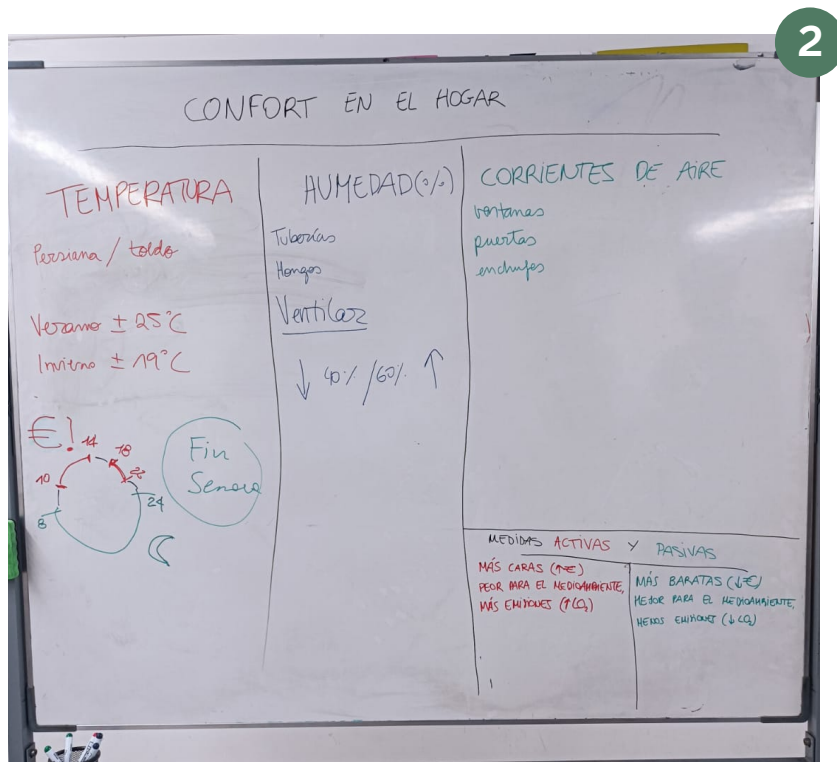


Figura 9: Pizarra per fer relatoria dels diàlegs



Figura 10: Focus de llum

4



Figura 11: Ventilador

5

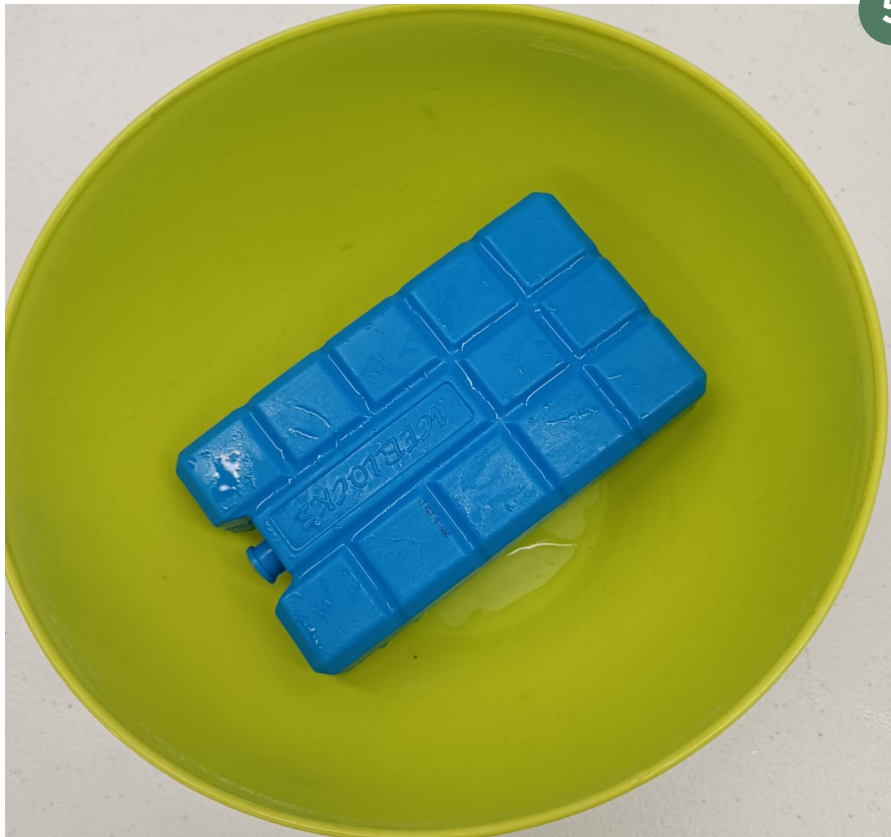


Figura 12: Acumulador de fred

2.4 Aprenentatges i consells del taller en gestió i eficiència energètica a la llar

Les idees recollides durant el taller han estat variades i molt enfocades en les mesures passives, que són aquelles que no requereixen de consum energètic i per tant, són més econòmiques i respectuoses amb el medi ambient.

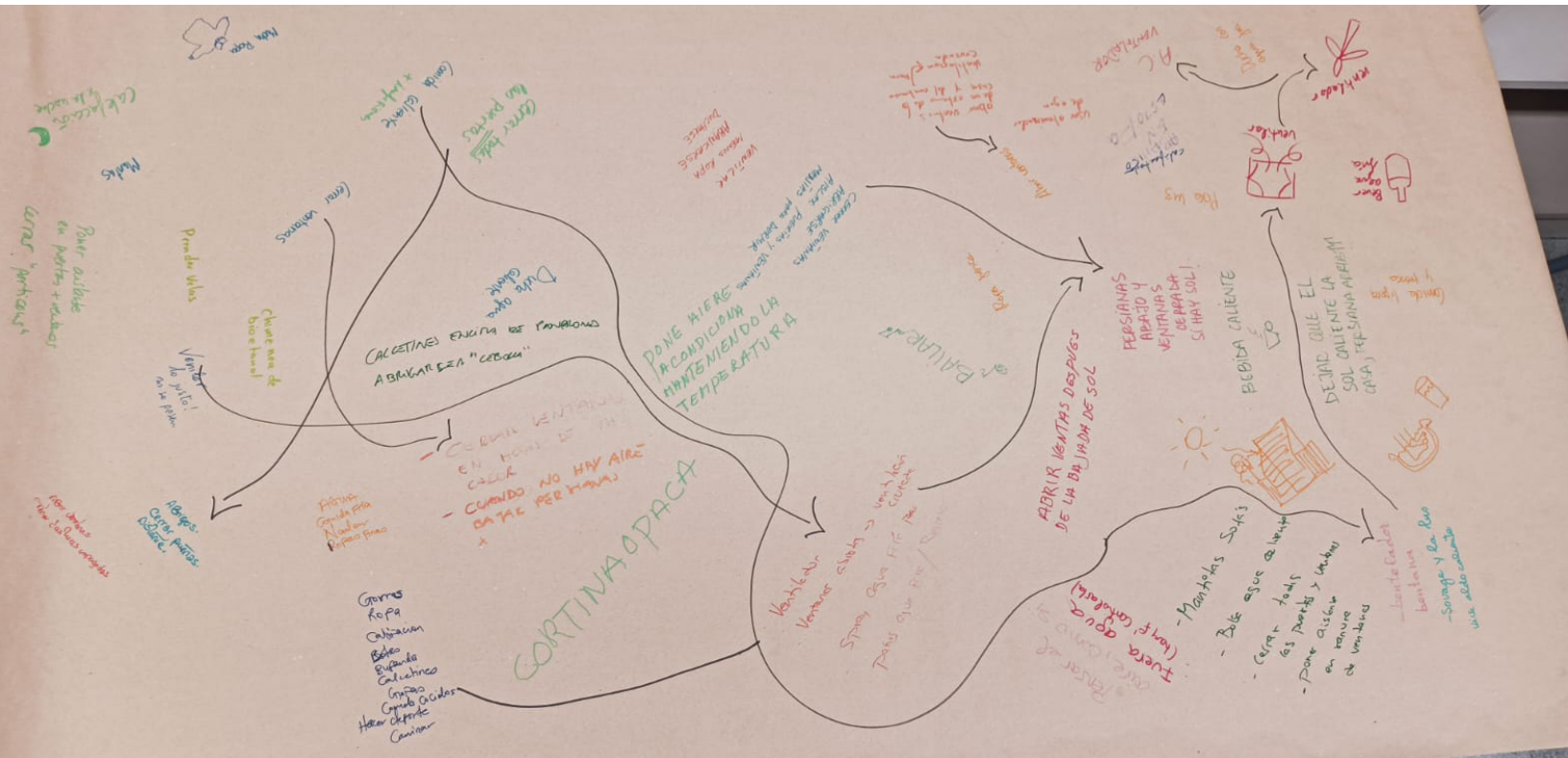







Figura 13: Recull de mesures per a la gestió energètica a la llar

Una casa suficientment estanca al pas del aire ajuda a controlar la temperatura interior!

-  Comprovar que no hi ha corrent d'aire en cap finestra. Es pot encendre una espelma i situar-la al costat de la finestra per veure si la flama es mou o es queda quieta.
-  Segellar finestres i les portes amb rivets.
-  Segellar les caixes de persianes amb silicona.
-  Si no es disposa de doble vidre, instal·lar el thermocover¹⁵.
-  Aïllar les caixes de persianes amb un panell o manta aïllant i/o reflectant.

¹⁵ El thermocover és un material aïllant per als vidres de les finestres, que ajuda a imitar l'efecte del doble vidre en cas de disposar de vidre senzill.

Materials per mantenir la casa aïllada:



Rivets de finestra



Thermovocer



Rivets de porta

Gestió dels sistemes de la llar



Controlar la temperatura de casa amb un termòmetre. A l'hivern la temperatura de confort se situa entre 19 i 21 °C i a l'estiu entre 24 i 26 °C.



Comprovar si la caldera de gas/butà està a la temperatura adequada. Posar la mà sobre l'aigua calenta de la dutxa i baixar la temperatura de sortida fins que l'aigua surti calenta però no cremi.



Situar els radiadors a la paret més freda i sota la finestra, així s'evita que es refredi l'estança. Col·locar material reflectant al darrere, millora l'eficiència!

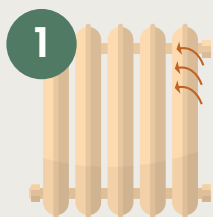


Evitar les estufes de butà, generen molta humitat a l'estança. Si s'utilitza, ventilar és molt important!



Fer servir temporitzadors pels aparells que utilitzis durant les mateixes hores del dia (termoelectrics, routers o radiadors elèctrics).

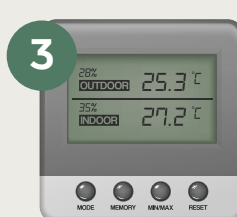
Materials per millorar l'eficiència dels nostres sistemes a la llar:



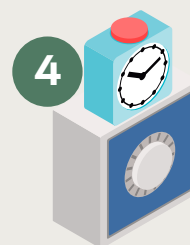
Reflectant



Regleta



Termohigròmetre per controlar la temperatura i la humitat



Temporitzador

Hàbits energètics a la llar



Comprovar si les aixetes de casa són velles. En cas que ho siguin, instal·lar reductors de cabal.



A l'estiu, si amb la ventilació no en tens prou, utilitza el ventilador. Normalment es tracta d'un aparell amb molt poca potència i per tant no consumeix gaire.



Deixa un espai entre la nevera i la paret per a què pugui "respirar". Tingues la temperatura de la nevera a 5°C i la del congelador a -18°C. Neteja l'interior i descongela-la sovint. Pensa què es necessita i obrir la nevera durant breus moments per no perdre el fred.



Per a la rentadora i el rentaplats: optimitzar l'espai i utilitzar programes ECO i rentar en fred. Racionar l'ús del forn: és un gran consumidor!



Utilitzar led per a la il·luminació.

L'alimentació i la roba, claus per combatre la fred i la calor!



És important seguir una dieta adequada a les condicions meteorològiques.



La roba també ajuda a millorar el confort tèrmic. A l'hivern és important anar ben abrigat i a l'estiu evitar teles que absorbeixin la calor.

3. Infografies



Mesures per fer front a la calor



Si teniu massa calor i no teniu el confort tèrmic adequat podeu acudir a un dels molts refugis climàtics habilitats a Barcelona.

Podeu consultar on teniu el refugi climàtic més proper al web de l'Ajuntament sobre la xarxa de refugis climàtics.



Si heu de sortir al carrer procureu caminar per l'ombra, portar gorra i descansar en llocs frescos i ombrejats. Eviteu sortir i fer activitat física intensa durant les hores de més calor.



Durant les hores de sol baixeu les persianes i per la nit obriu les finestres per refrescar la casa.



Beveu molta aigua i vigileu l'alimentació, prioritant els àpats lleugers.



Mesures per fer front al fred



Una paret freda provoca sensació de fred a l'interior.



Aprofiteu les persianes i tanqueu-les durant les hores més fredes.



Davant de les finestres on toca el sol s'estarà més calent.



Eviteu ventilar durant les hores més fredes.



Comproveu que no hi ha corrent d'aire en cap finestral! Si n'hi ha, segelleu les finestres i les portes amb rivets.



Aïlleu les caixes de les persianes amb silicona.



Si no disposeu de doble vidre, instal·leu el thermocover, unes làmines adhesives pels vidres.



Mesures per gestionar els sistemes de la llar d'una forma eficient tot l'any



Tingueu el termòstat entre 19 i 21 °C a l'hivern i entre 24 i 26 °C a l'estiu.



Baixeu la temperatura de la caldera si l'aigua de la dutxa surt cremant.



Situeu els radiadors a la paret més freda i sota la finestra, així evitau que es refredi l'estança. Col·loqueu material reflectant al darrere per millorar l'eficiència!



Eviteu les estufes de butà, generen molta humitat a l'estança. Si s'utilitzen, ventilar és molt important!



Feu servir temporitzadors pels aparells que utilitzeu durant les mateixes hores del dia (termoelèctrics, routers o radiadors elèctrics).



Deixeu un espai entre la nevera i la paret per a què pugui "respirar". Tingueu la temperatura de la nevera a 5°C i la del congelador a -18°C. Netegeu l'interior i descongeleu-la sovint.



Per a la rentadora i el rentaplats: optimitzeu l'espai i utilitzeu programes ECO o renteu en fred.



Racioneu l'ús del forn: és un gran consumidor!



Utilitzeu LED per a la il·luminació.



4. Reflexions finals: què hem après i recomanacions

En un context de canvi climàtic és més important que mai qüestionar-nos pràctiques quotidianes tradicionalment acceptades i millorar en quant als nostres consums.

Durant els tallers participatius s'ha vist com les mesures més utilitzades a diferents països d'origen per millorar el confort tèrmic a les llars són les passives, pràctica que està menys integrada a la ciutat de Barcelona, i que s'ha de prioritzar el màxim possible.

Els consells d'eficiència energètica presents a la guia són de fàcil aplicabilitat i es recomana transmetre'ls i intentar aplicar-los per a millorar la vida de les persones als pisos acollida, reduir el cost de les nostres factures, i ser més respectuosos amb l'entorn i reduir les emissions de GEH.

Pel que fa a l'assessorament tarifari de factures de llum, gas i aigua, es recomana que un cop les persones migrants acaben el seu cicle dins els pisos d'acollida, se'ls informi dels Punts d'Assessorament Energètic (PAE), un servei gratuït de l'Ajuntament de Barcelona que ofereix informació, assessorament i intervenció necessària perquè les persones puguin exercir els seus drets energètics i les companyies no els neguin l'accés als subministraments bàsics. El PAE dona servei a tots els districtes de Barcelona. Més informació a:

<https://www.habitatge.barcelona/ca/serveis-ajuts/drets-energetics/els-punts-dassessorament-energetic>

En aquest sentit destaquem que les persones migrades no regularitzades **no tenen els mateixos drets energètics** que la ciutadania de Catalunya i de l'Estat. Per exemple, no tenen titularitat dels contractes de subministrament, per tant no poden accedir al bo social.

A continuació, es presenta les reflexions per a la dinamització dels espais interculturals que s'ha dut a terme al llarg del projecte, així com també recomanacions finals per a l'assessorament energètic.

4.1 Dinamització d'espais interculturals

El fet d'utilitzar metodologies participatives va lligat amb la consciència de la desigualtat de les posicions socials que ocupen les persones migrades i racialitzades, algunes d'elles en pisos d'acollida, davant persones assistents i dinamitzadores estructuralment privilegiades.

D'aquesta manera, fer servir el cos en moviment i en imatges, el so i els sentits, apelen a una democratització de les formes d'expressió, traient protagonisme a la paraula i compartint allò amb què tothom compta.

4.2 Recomanacions per a l'assessorament energètic

Destaquem **hàbits recurrents** en aquells pisos d'acollida **on s'han detectat els consums més elevats** i que és important tenir-los en compte per oferir assessorament energètic:

Hàbits amb conseqüència de consum elevat:



Ús excessiu de la ventilació a l'hivern: finestres obertes durant varies hores al dia. La pràctica pot coincidir o no amb l'ús de la calefacció. Hàbit propi de climes càlids, no del clima de Barcelona.



Ús elevat d'aigua calenta, especialment en les dutxes (molt superior a 100/L per persona al dia).



Ús de peces de roba i mantes lleugeres a l'hivern. Hàbit propi de climes càlids, no del clima de Barcelona.

Diversitat de sensibilitat i coneixement en eficiència energètica entre les persones migrades:

És fonamental tenir en compte que algunes estratègies que les persones migrades han après en un altre clima es poden adequar al clima de Barcelona, però altres poden ser fins i tot contraproductives. Per exemple, mantenir la casa totalment tancada, sense una ventilació mínima, pot ser perjudicial al clima humit de Barcelona. En aquest sentit, és important distingir entre el **coneixement i els hàbits que podem aportar**, dels **que ells i elles necessiten aprendre**.

Tendències de les persones que han crescut en països amb:



Hivern fred: minimitzen la ventilació, aprofiten la radiació solar, prioritzen l'exposició Sud. Tenen coneixements tècnics bàsics com l'aïllament tèrmic, doble vidre, infiltracions d'aire, etc.



Estiu calent: tenen més integrat hàbits com maximitzar la ventilació, protegir-se de la radiació solar. Tenen coneixements tècnics bàsics com els sistemes de protecció solar, etc.



Clima molt sec: Tenen més integrat l'aprofitament de la variació de temperatura entre dia i nit, i la capacitat dels materials d'acumular la calor/fred.



Canvi estacional poc marcat: No tenen incorporades diferents estratègies en funció de l'estació¹⁶.

Tot i així, moltes altres variables influeixen en els hàbits i el coneixement de les persones, a part del clima en el seu país d'origen. Per exemple, edat i procés d'aprenentatge vinculades o no al país d'origen, hàbits relacionats amb pràctiques religioses, etc.

4.3 Recomanacions pels obstacles que afecten la participació activa de les persones en situació d'acollida

La inestabilitat vital, la urgència de cobrir les necessitats bàsiques com són la regularització i la feina, així com el factor limitant de l'idioma, dificulten molt la possibilitat de participar en aquest tipus d'activitats. Per tant, és difícil comptar amb la continuïtat de les persones participants al llarg de les sessions. Per tal de canviar aquesta situació, recomanem les següents accions:



Sensibilitzar les treballadores socials perquè incorporin les eines per una bona gestió energètica als pisos d'acollida durant la seva feina diària d'acompanyament. Pot ser una estratègia efectiva en lloc de replicar els tallers.

16. A Barcelona, la diferència ve marcada per mínimes de 6°C al gener i màximes de 29°C al juliol, cada cop tendint a variacions més extremes i a més calor per la crisi climàtica



Organitzar activitats amb flexibilitat per adaptar-se a les necessitats específiques i gestionar imprevistos.



Recórrer a la comunicació no verbal (imatges, sentits i sons).



Visibilitzar i fer servir els idiomes de les persones participants per tal de facilitar la comunicació, fomentar la interacció entre elles i compensar situacions de privilegi.

Bibliografia

- Agència d'Energia de Barcelona. (2017). *Balanç d'energia i emissions de gasos amb efecte hivernacle de Barcelona. Ajuntament de Barcelona*. Disponible a https://www.energia.barcelona/sites/default/files/documents/balanc_energia_2020-portatil1320.pdf
- *Aumento del margen empresarial 1t2023/4t2019. (2023)*. Xarxa per la sobirania energètica (Xse). Disponible a <https://x.com/xsecat/status/1707394538153668678?s=20>
- Brugué, Q., González, S., Gusi, J., Sol, A. (2013). *Informe sobre la integració de les persones immigrades a Catalunya*. Generalitat de Catalunya, Departament de Benestar Social i Família. Disponible a <https://acciosocial.org/wp-content/uploads/2015/07/Informe-integracio-persones-immigra-des-Catalunya.pdf>
- *Directiva (UE) 2023/... del Parlamento Europeo y del Consejo, relativa a la eficiencia energética y por la que se modifica el Reglamento (UE) 2023/955. (2023)*. Disponible a <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/PE-15-2023-INIT/es/pdf>
- Ecoserveis. (2021). *Guia pràctica per a la identificació i gestió de la pobresa energètica. Projecte Assist.* Disponible a <https://ecoserveis.net/wp-content/uploads/2021/10/Maqueta-ASSIST-2021-VER-SIO%CC%81N-PANTALLA.pdf>
- *Emissions de GEH a Catalunya, Període 1990-2021*. (s.d.) Generalitat de Catalunya. Disponible a <https://create.piktochart.com/output/7f32e98b7522-emissions-cat-2021-v2023>
- Felipe, B., Puljoràs, J. (2023). *Una aproximació al paper de la crisi climàtica, l'acaparament pesquer i l'extractivisme en la expulsió de persones d'origen africà que habiten Barcelona*. Barcelona: CICrA Justicia Ambiental, Ficat i Ecoserveis.
- Naciones Unidas. (2019). *Les ciutats, causa i solució del canvi climàtic*. Canvi Climàtic i Medi Ambient. Disponible a <https://news.un.org/es/story/2019/09/1462322>
- Portillo, L. (2014). *Extractivismo clásico y neoextractivismo, ¿dos tipos de extractivismo diferentes?* Disponible a <https://doi.org/10.22267/rtend.141502.40>
- Rifkin, J. (2022). *The Age of Resilience: Reimagining Existence on a Rewilding Earth*. St. Martin's Press, ISBN 9781250093547
- *Transició energètica*. (s.d.). AMB. Disponible a <https://www.amb.cat/s/web/ecologia/sostenibilitat/transicio-energetica.html>

